

Jana Spáčilová:

Catalogue of the Italian Opera Libretti in Central Europe

in the 1st Half of the 18th Century I: Moravia.

Posudek na habilitační práci

„Eine möglichst vollständige Erfassung der gedruckten Textbücher zählt wohl mit zu den wichtigsten Aufgaben der musik- und theaterwissenschaftlichen Bibliographie.“ Těmito zásadními slovy začíná studie významného rakouského divadelního historika Otty G. Schindlera (1941–2008) s názvem *Die Librettosammlung des Stiftes Klosterneuburg* z roku 1967/1969. Ještě více než půl století po vydání této Schindlerovy práce však množství libret zůstává nezpracováno. Tiskem vydaná habilitační práce Jany Spáčilové „*Catalogue of the Italian Opera Libretti in Central Europe in the 1st Half of the 18th Century I: Moravia*“ nicméně zásadním způsobem zaplňuje jedno z doposud v evropském kontextu málo známých míst v poznání dějin italské opery v daném časovém období.

Soupis osmdesáti titulů libret moravské provenience je vytvořen na základě nejmodernějších metodologických impulsů české a především pak zahraniční muzikologie i ostatních souvisejících vědních oborů (zejména teatrologie). Na rozdíl od např. monumentálního soupisu Claudia Sartoriho přináší nejen přepis titulních stran libret, ale také veškerých dalších relevantních skutečností uvedených v jejich úvodní části: dedikace, osoby a obsazení, informace o scénických proměnách, komparsu, balettech atd. Sledovaných aspektů je více než dvacet (sic!). Z těchto důvodů bude katalog důležitý nejen pro muzikologickou obec, ale také pro teatrologii, historiku umění i obecné historiky. Nechybí ani rejstřík všech árií, jež se v libretech vyskytují, přičemž v incipitech autorka uvádí nejen první verš dílu A, ale rovněž dílu B, což v nejednom případě napomáhá zpřesnit jejich identifikaci. Soupis zpěváků, skladatelů a dalších osobností podílejících se na nastudování jednotlivých operních představení významně přispívá ke sledování migračních tras všech těchto umělců, což mnohdy významně přispěje k zaplnění bílých míst v aktuálním mezinárodním výzkumu.

Za nesmírně cennou považuji úvodní rozsáhlou studii, která by sama o sobě představovala významnou knižní publikaci. Po seznámení se stavem pramenné základny se autorka zabývá provozováním opery seria z různých úhlů pohledu. Využívá přitom nejen svou vědeckou akribii a vysokou úroveň kritického myšlení, ale rovněž velký souhrn znalostí dobových materiálů, jež jí umožňují se vyrovnat s nelehkou interpretací pramenné základny, a v neposlední řadě též dlouholeté vlastní zkušenosti z provozovací praxe barokní opery. Text je vysoce fundovaným vhledem do fungování opery v 1. polovině 18. století. Po obeznámení se současným stavem výzkumu a jeho historií autorka představuje libreto jako doklad hudebně divadelního života, přičemž se věnuje jednotlivým moravským lokalitám, v nichž se provozovala opera, a přibližuje odlišnosti i specifika jednotlivých center. V Brně fungovala městská opera s italskými zpěváky, z nichž mnohé si k operním produkcím zval na své holešovské panství hrabě Franz Anton Rottal. Jaroměřice s autonomním ansámblem složeným ze zaměstnanců a poddaných hraběte Johanna Adama Questenberga jsou zajímavé mimo jiné jazykovými „experimenty“, například provozováním překladů oper zkomponovaných na

originální italské libreto do němčiny či češtiny. U olomouckého biskupa kardinála Wolfganga Hannibala Schrattenbacha hráli značnou roli jak italští umělci, tak zpěváci vychovávaní v kroměřížském piaristickém semináři (mnohé nové poznatky k těmto skutečnostem přinesla habilitandka ve své knize *Hudba na dvoře olomouckého biskupa Schrattenbacha*, která vyšla v roce 2018). Stručně jsou zmíněna i další dvě jména moravských šlechticů, kteří na Moravě nechali provozovat hudebně dramatické kompozice: hrabě Johann Matthias z Thurnu a Valsassiny a hrabě Leopold Dietrichstein.

Dále autorka popisuje na základě dostupných pramenů prostorové dispozice všech moravských divadel. Velký prostor je věnován scénické stránce uváděných oper; nejprve jsou uvedeny základní principy barokní divadelní scénografie, poté jsou krátce charakterizováni jednotliví umělci, kteří byli na Moravě v tomto směru činní (ať už osobně či prostřednictvím scénických návrhů, které vypracovávali). Právě zdůraznění významu libreta pro poznání dobové scénografie považuji v předložené knize za mimořádně zdařilý text nejen z faktografického, ale také metodologického hlediska. Na základě srovnání moravských libret s premiérovými librety vybraných oper autorka konstatuje, že typ dekorace reprezentovaný v libretech i scénických návrzích řadou variant se v podmínkách menšího divadla mohl stát jediným reálným dekoračním kompletem. Uvádí rovněž některé atypické příklady scénického ztvárnění oper prováděných na Moravě; jednou z nich je *Amor non ha legge* (G. D. Bonlini / Antonio Caldara), dílo vytvořené na objednávku hraběte Questenberga, v němž byly použity pouze exteriérové dekorace.

Spáčilová také pečlivě shromáždila zásadní informace o libretistech, skladatelích, pěveckých sólistech a sólistkách či baletních mistrech. V závěrečné části se věnuje libretu jakožto obrazu konkrétních provedení, nechybí ani analytický pohled na repertoár uváděný na Moravě ve sledovaném období, na jeho původ, povahu úprav ad. Popisuje podrobně také některé příklady úprav libret, vytváření pasticcií a problematiku vložených árií. Na poměrně malé ploše se tedy autorce povedlo plasticky a na vysoké vědecké úrovni představit jak obecné principy fungování operního provozu v první polovině 18. století, tak konkrétní moravské reálie. V závěru krátce skicuje perspektivy dalšího výzkumu.

Habilitační práce Jany Spáčilové, která patří k jedněm z nejlepších evropských odborníků na operu seria, je tedy významným počinem nejen díky důsledně provedené dokumentaci libret moravské provenience, ale i díky faktograficky přínosným informacím a metodologickým přístupům. Zásadním způsobem posouvá znalosti o dané problematice, a to jak v kontextu hudební Moravy, tak – a v tom je její přínos podle mého názoru nejpodstatnější – v kontextu současného evropského výzkumu barokní opery. Její práce se nepochybně vbrzku stane důležitou a nepostradatelnou pro všechny badatele věnující se výzkumu opery seria.

Na základě předložené habilitační práce tedy plně doporučuji pokračovat v habilitačním řízení Jany Spáčilové.

V Brně dne 22. 1. 2019

doc. PhDr. Jana Perutková, Ph. D.